

O., 1962, Vesilinnustosta erässä Sumiaisten ja Konneveden pitäjien järvissä. Orn. Fenn. 39. — SALONEN A. O., Lintuarkisto. Tampere. — SIIRA, J., 1959, Anas-lajien pesivän kannan arvioinnista. Orn. Fenn. 36. — SOVERI, J., 1940, Die Vogelfauna von Lammi. Ihre regionale Verbreitung und Abhängigkeit von den ökologischen Faktoren. Acta Zool. Fennica 27.

Zusammenfassung: Über die quantitativen Verhältnisse der Vogelfauna in einigen oligo- und eutrofen Seen in der Gegend von Mänttä.

In den Frühsommern 1961–62 wurden die Wasservögel zweier kleinen \pm eutrofen Seen (Koivujärvi-Teich und Pilkkänen-See) im Kirchspiel Vilppula und im Flecken Mänttä das südliche des grösseren, typischen mittelfinnischen Keuruu-Gewässers, das zum Kokemänjoki-Seensystem gehört, vom Boot aus oder zu Fuss taxiert. Das Gebiet des Keuruu-Gewässers ist 19.35 km², wovon Inseln 3.04 km². Inseln gibt es 76 und Klippen etwa 100. Die Uferlinie mit den Inseln ist 83.5 km. Der Koivujärvi-Teich ist beinahe ganz von Vegetation bedeckt und stark eutrof. Sein Areal ist 32.5 Hektare und die Uferlinie 2.8 km. Der Pilkkänen-See ist wegen des umgebenden Moor nicht so eutrof und das offene Wassergebiet ist gross. Das Areal ist 26.4 Hektare, die Uferlinie 1.8 km. Die Beobachtungen von 1956–60 komplettieren das Bild der Vogelfauna.

Die quantitativen Zählungen wurden in Hinsicht auf die Anatiden auf die Paare und die Frühjahrserpel, die kleinen (höchstens 4 ♂♂) und im Gebiet fortdauernd aufhaltenden Erpelscharen (LINKOLA 1959) und die seltenen einsamen Weibchen (SIIRA 1959) gegründet.

Die Tabelle 1 offenbart die Paaranzahlen und die Dominanzwerte (ohne *Larus ridibundus*) der nistenden Wasservögel. Man kann beobachten, dass der Pilkkänen-See eine Zwischenform zwischen dem eutrofen Koivujärvi-Teich und oligotrofen Keuruu-Gewässer bildet. Von den Dominanzwerten wird es klar, dass das kleinere eutrofe Wassergebiet gleichmässiger als der oligotrofe See zwischen allen Vogelarten geteilt wird, wenn die Kolonievögel nicht mitgerechnet werden.

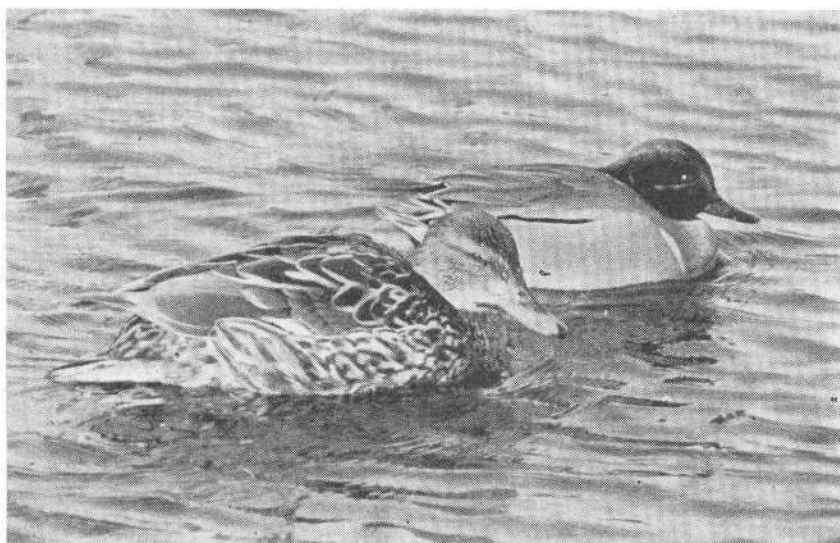
In der Tabelle 2 sind die Ergebnisse der Taxierungen sowohl in der Form Paare/km² als Paare/km Uferlinie angegeben.

Auf Grund der Taxierungen ist es offenbar, dass das grössere oligotrofe mittelfinnische Gewässer sich stark von den kleineren eutrofen und auch weniger nahrungsreichen Seen und Teichen sowohl qualitativ als quantitativ unterscheidet.

Amerikan tavin (*Anas crecca carolinensis*) ja sinisorsan (*Anas p. platyrhynchos*) seka-avioliitto

KALEVI RAITASUO

Pääsiäispyhinä keväällä 1961 näyttäytyi Helsingin länsilaidalla, Munkkiniemen ja Kuusisaaren välisessä, koko talven sulana pysyneessä salmessa sorsapari, joka edusti kahdessakin suhteessa äärimmäisen harvinaista ilmiötä. Täällä talvehtineen sinisorsaparven seurassa viipyi

Amerikan tavi (♂) ja sinisorsa (♀) Helsingissä keväällä 1961. Valok. K. Raitasuo.

tällöin jonkin aikaa tavikoiraan ja sinisorsanaaraan muodostama sekapari. *Anas*-suvun suurimman ja pienimmän lajin välinen parin muodostuminen on luonnon oloissa jo sinänsä niin harvinainen poikkeus, ettei sellaista koskevia havaintoja ole tiettävästi tehty aikaisemmin Suomessa enempää kuin muissakaan pohjoismaissa. Tässä tapauksessa epäsuhtainen sorsapari oli vielä sitäkin harvinaisempi ilmiö siitä syystä, että tavikoiras ei ollut eurooppalaisen nimirodun *Anas crecca crecca* edustaja, vaan amerikkalaisen *A. crecca carolinensis*-rodun kaunis yksilö.

Keksin sekaparin 31. III. ja seurasin sitä päivittäin 3. IV. saakka, jolloin näin sen viimeisen kerran samassa sulassa, joka oli lämpötilan noustua laajentunut jo varsin suureksi.

Alusta alkaen herätti tavikoiraan erikoinen väriasu huomiotani. Siltä puuttui meikäläisen tavin kauas näkyvä valkoinen kylkiviiru, mutta sen sijaan koristi kuvun ja kyljen rajavyöhykettä leveä valkoinen pystyjuova, joka erottui selvästi pitkän matkan päähän. Lähietäisyydeltä saattoi todeta lisäksi muutamia muitakin, vähemmän silmiinpistäviä erikoispiirteitä. Niinpä tällä tavikoiraalla oli huomattavasti suurempi niskatöyhtö kuin meikäläisellä rodulla, silmistä niskaan kaartuvien vih-

reiden lautumien reuna-alueet poskilla ja niskassa näyttivät mustilta (nimirodulla purppuranvioletin vivahteiset) ja niitä rajoittavat kellanvalkoiset koristejuovat miltei puuttuivat. Tavikoiraan noustua jälle puolisonsa esimerkkiä seuraten ilmeni lisäksi, että jalkojenkin väri oli poikkeava: nilkat ja varpaat olivat vaalean nahanuskeat, kun ne eurooppalaisella tavilla ovat harmaat.

Tavikoiras ja sinisorsanaaras pysyttelivät jatkuvasti niin tiiviisti toistensa seurassa, ettei voinut olla epäilystäkään, että ne todella olivat solmineet lujan ystävyysliiton. Niiden läheinen suhde ilmeni erityisen selvästi silloin, kun joku heitti sorsaparvelle leivänpaloja. Sinisorsanaaras yritti lajikumppaniensa tavoin saada osansa makupaloista ja joutui leivänpalojen perään rynnätessään usein tappeluun naapuriensa kanssa kuten sorsien tapoihin kuuluu. Sen kääpiömäinen sulhanen seurasi tällöin aina epäröimättä mukana ollen joka hetki valmiina puolustamaan puolisoaan töykeitä parvikumppaneita vastaan. Tavikoiras hyökkäili hämmästyttävän rohkeasti jokaisen liian lähelle tunkevan sinisorsan kimppuun, puretuen milloin kylkeen, milloin jättiläismäisen vastustajansa selkähöyheniin. Fanaattista taistelukiikkaa osoittaen sen onnistuikin säännöllisesti säilyttää itseään paljon voimakkaammat kilpailijat pakoon. Tavikoiraan hyökkäilyt kohdistuivat erityisesti sinisorsauroksiin, mutta vieraat naaraatkin se karkoitti, jos ne tulivat puolta-toista metriä lähemmäksi.

2. IV. 1961 näin ryhmän sinisorsauroksia esittävän soidineleitä sekaparin läheisyydessä. Tällöin tavikoiraskin joutui soidinvireeseen ja esitti muutamia kertoja »lyhyt-korkea»-seremonian, joka on melkein samanlainen kuin sinisorsan vastaava käyttäytymistapa. Tässä yhteydessä oli mielenkiintoista todeta, että tavin puolisoeseen valinnut sinisorsanaaras ei näyttänyt tuntevan minkäänlaista mielenkiintoa omien lajikumppaniensa soidinryhmää kohtaan.

Anas crecca carolinensis-rodun levinneisyysalue käsittää Pohjois-Amerikassa suurin piirtein vastaavan ilmastoalueen kuin nimirodun levinneisyys Euroopassa ja Aasiassa. Molempien pohjoisraja seuraa suunnilleen 70:tä ja eteläraja 40—45:tä pohjoista leveyspiiriä. Amerikan tavi (»American greenwinged teal») talvehtii Meksikon lahden ja Karibian meren rannikolla, mutta on harhautunut muuttomatkoillaan silloin tällöin Eurooppaan saakka. Useimmat eurooppalaiset löydöt ovat tietävästi Brittein Saarilta, jossa Amerikan tavi on todettu kaikkiaan 8 kertaa. Suomessa ei amerikkalaista rotua ole aikaisemmin havaittu, mutta Ruotsissa kerran.

Puheena olevan poikkeuksellisen sekaparin muodostumisen syysuhteet jäävät ymmärrettävästi kokonaan olettamusten varaan. Lähinnä tulee ajatelleeksi, että tällainen sekapari tai ainakin sen amerikkalainen osapuoli saattaisi olla peräisin jostakin eläintarhasta. Tässä tapauksessa ei tällainen mahdollisuus näytä kuitenkaan todennäköiseltä, sillä kummallakaan sorsayksiköllä ei ollut minkäänlaisia nilkkarenkaita tai siipimerkkejä, kuten saatoin varmuudella todeta sekä kiikarin että lukuisien lähivalokuvien avulla.

Muuan mahdollinen selitys on siinä, että Suomessa syntynyt sinisorsanaaras on joutunut ensimmäisenä talvena jollakin länsieurooppalaisella talvehtimispaikalla taviparven yhteyteen ja eroon omista lajikumpaneistaan. Kun sorsien avioliitoista pääosa syntyy talvehtimisvaiheessa — Keski-Euroopassa jo syys-lokakuussa (BEZZEL 1959), mutta esim. Etelä-Suomessa vasta kevättalvella (RAITASUO 1958, 1961, 1963, 1964) — on sinisorsanaaras todennäköisesti oman lajin koiraiden puutteessa kosinut taviparveen harhautunutta amerikkalaista vierailijaa, joka parin muodostumisen jälkeen on sorsien lajityypillisiä käyttäytymistapoja noudattaen seurannut puolisoaan »sokeasti» Suomeen saakka.

Kirjallisuutta: BEZZEL, E., 1959: Beiträge zur Biologie der Geschlechter bei Entenvögeln. — Anz. orn. Ges. Bayern 5: 4: 269—356. — DELACOUR, J. & P. SCOTT, 1956: The Waterfowl of the World. London. — RAITASUO, K., 1958: Leikeistä lemmendraamoihin. Sorsieme soidin- ja parinmuodostumistavoista. — Eränkävijä: 7—12, 84—88. — 1961: Sorsalintujemme koirasvaltaisuus ja sen seurausilmiöt. — Eränkävijä: 28—34, 92. — 1963: Elämää vaistojen varassa. — Porvoo—Helsinki. — 1964: Social behaviour of the mallard, *Anas platyrhynchos*, in the course of the annual cycle. — Papers on Game Research, 24.

Zusammenfassung: Ein Fall von Mischehe zwischen *Anas crecca carolinensis* und *A. p. platyrhynchos*.

Am Westrand von Helsinki erschien sich um die Monatswende März/April 1961 an einem eisfreien Uferabschnitt, wo sich die Stockenten gern aufhielten, ein Mischpaar der amerikanischen Grünflügeligen Krickente (*Anas crecca carolinensis*, ♂) und der gewöhnlichen Stockente (*A. p. platyrhynchos* ♀), von welchem es Verf. gelang, eine Reihe von Aufnahmen zu machen. Die genannte Krickentenrasse ist bisher nicht in Finnland festgestellt worden, wohl aber etwa zehnmals in Westeuropa, und auch Mischehen zwischen Krickente und Stockente sind aus Finnland vordem nicht notiert worden. — Das Krickentemännchen verhielt sich ausserordentlich aggressiv und verjagte erfolgreich alle Artgenossen seines Ehepartners aus dessen Nähe.

Beide Vögel waren weder beringt noch flügelmarkiert; um Tiergartenflüchtlinge konnte es sich also kaum handeln. In Anbetracht der absoluten Heimatstreue der Stockentenweibchen darf es als sehr wahrscheinlich gelten, dass es sich hier um ein naturbürtiges finnisches Stockentenweibchen handelte, das in irgendeinem westeuropäischen Überwinterungsgebiet auf das Krickentemännchen gestossen war. Schon längst ist bekannt, dass die Entenmännchen ihren Ehepartnern beim Frühlingszug selbst in fremde Gegenden "blind" folgen.